

Etapy badania źródła historycznego – źródło pisane

Należy zapoznać się z źródłem historycznym, a następnie je opracować.

(1) Etap 1 - zapoznanie się z epoką, z której pochodzi źródło.

Zapoznanie się ze stanem badań historycznych na temat tej epoki na podstawie dostępnych monografii historycznych. Stworzenie listy pytań, które nas interesują i na które będziemy szukali odpowiedzi badając źródło.

(2) Etap 2 – ocena przydatności źródła oraz jego wiarygodności.

Oceniając wiarygodność źródła należy odpowiedzieć na pytania:

- Skąd autor czerpał wiedzę o opisywanych wydarzeniach?
- Czy mógł i chciał być obiektywny przy ich prezentacji?
- Jakie czynniki mogły mieć wpływ na autora źródła?
- Czy autor przedstawił nam przeszłość w sposób prawdziwy czy w sposób zafałszowany?

Aby uzyskać odpowiedzi na te pytania historyk najczęściej porównuje informacje zawarte w danym źródle z informacjami z innych źródeł czyli **porównuje źródła historyczne**. Często mamy do czynienia z **falszowaniem historii** = „poprawianiem historii” w imię wyższych idei.

Przykłady:

- Zawyżanie bądź zaniżanie danych statystycznych
- Dopisywanie bądź wykreślanie części tekstu pisanego
- Przerabianie fotografii
- Antydatowanie dokumentów, by zmienić datę ich powstania
- Tendencyjne (jednostronne) ukazywanie rzeczywistości np. w filmach.

(3) Etap 3 – Analiza źródła – odtworzenie szczegółowych faktów na podstawie źródła.

Wypisujemy fakty i zjawiska opisane w źródle. Należy odróżnić fakty od opinii.

(4) Etap 4 – Synteza źródła – wyjaśnienie odtworzonych faktów i zjawisk.

Łączymy ze sobą pokrewne fakty. Na ich podstawie tworzymy hipotezy w oparciu o logiczne rozumowanie. Formułujemy wnioski. Musimy być obiektywni.

Fragment Kroniki polskiej Galla Anonima.

„Większe są zaiste i liczniejsze czyny Bolesława, aniżeli my to możemy opisać lub prostym opowiedzieć słowem. Bo jakież to rachmistrz potrafiłby mniej więcej pewną cyfrą określić żelazne jego hufce, a cóż dopiero przytoczyć opisy zwycięstw i triumfów takiego ich mnóstwa! Z Poznania bowiem miał 1300 pancernych (1) i 4000 tarczowników (2), z Gniezna 1500 pancernych i 5000 tarczowników, z grodu Władysława (3) 800 pancernych i 2000 tarczowników, ci wszyscy waleczni i wprawni w rzemiośle wojennym występowali do boju za czasów Bolesława Wielkiego(...). Lecz by wam oszczędzić żmudnego wyliczania, podam wam bez liczby ilość tego mnóstwa: więcej mianowicie miał król Bolesław pancernych niż cała Polska ma za naszych czasów karczowników; za czasów Bolesława tyle prawie było w Polsce rycerzy, ile za naszych czasów znajduje się ludzi wszelakiego stanu (4)”.

(1) Pancerni to wojownicy konni, okryci kolczugą.

(2) Tarczownicy to lekka konnica, chroniona przez tarczę.

(3) Dziś Włocławek na Kujawach.

(4) Mowa tu o mężczyznach zdolnych do noszenia broni, a nie o ogóle ludności.

Pytania:

1. Jakimi rodzajami sił zbrojnych dysponował Bolesław Chrobry według Galla Anonima? Ilu wojowników liczyły w sumie jego hufce?
2. O jakich innych faktach (oprócz wielkości sił zbrojnych Chrobrego) dowiadujemy się z fragmentu Kroniki?
3. Gall pisze, że „za naszych czasów”, tj. czasów Bolesława Krzywoustego, wojska było o wiele mniej w porównaniu z jego liczbą za Bolesława Chrobrego. Jak byś wytłumaczył tę różnicę?

Fragment opisu państwa Mieszka I dokonany przez podróżnika arabskiego Ibrahima ibn Jakuba, który w drugiej połowie X wieku odwiedził Czechy.

„Ma on [Mieszko I] trzy tysiące pancernych podzielonych na oddziały, a setka ich znaczy tyle, co dziesięć setek innych wojowników. Daje on tym mężom odzież, konie, broń i wszystko, czego potrzebują”.

Pytania:

1. W czym są zgodne, a czym się różnią relacje Galla Anonima i Ibrahima ibn Jakuba na temat drużyn polskich władców?
2. Czym mogą być spowodowane rozbieżności w ocenie sił zbrojnych obu władców? Czy za panowania syna Mieszka, Bolesław Chrobrego, mógł nastąpić ich wzrost do poziomu, o jakim pisze Gall Anonim?